

Vzdělávání lékařů v oboru klinická farmakologie

Klinická farmakologie je interdisciplinární obor, který integruje farmakologii s klinickými a laboratorními obory s cílem studovat a objektivními metodami hodnotit účinek léčiv u zdravého i nemocného člověka. Konečným cílem je optimalizace farmakoterapie, a to jak na individuální, tak na populační úrovni. Jako obor ve smyslu kvalifikace lékařů u nás existuje již od roku 1978, kdy byla v rámci IPVZ založena Subkatedra klinické farmakologie pod vedením MUDr. Zdeňka Modra, CSc. Vývoj pracoviště se snažil reagovat na bouřlivý rozvoj farmakoterapie v tomto období, který výrazně rozšířil léčebné možnosti, ale zároveň znesnadnil orientaci ve velkém množství léčiv, jejich farmakologickém působení, nežádoucích účincích a lékových interakcích. V r. 1981 byla klinická farmakologie uznána jako specializační obor, jehož koncepce byla schválena v r. 1982. Dlouholetým vedoucím subkatedry klinické farmakologie IPVZ byl prof. MUDr. František Perlík, DrSc. Za jeho působení získala specializovanou způsobilost v oboru řada lékařů, kteří jsou dnes vedoucími pracovišť klinické farmakologie ve velkých nemocnicích po celé republice.

Specializační obor klinická farmakologie měl a má za úkol připravovat odborníky v oblasti optimalizace farmakoterapie v klinické praxi. Jeho velmi důležitou složkou se stalo terapeutické monitorování léčiv a farmakogenetika. Optimalizace farmakoterapie zahrnuje také řadu dalších okruhů, především volbu optimálního léku pro specifického pacienta, omezení rizik farmakoterapie či zhodnocení podílu farmakoterapie na vzniku nebo průběhu určitého klinického stavu u konkrétního nemocného. Obor však zasahuje i do dalších

oblastí, jako jsou například klinické hodnocení nových léčiv včetně jeho etických aspektů, lékové regulace, farmakoepidemiologie a farmakoekonomika.

V současnosti je zákonem č. 95/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta stanoveno, že klinická farmakologie je nástavbovým specializačním oborem. V takovém oboru lékař získává zvláštní specializovanou způsobilost pro výkon činností, které prohlubují získanou specializovanou způsobilost.

Vyhláška č. 152/2018 Sb. o nástavbových oborech vzdělávání lékařů a zubních lékařů stanoví minimální délku vzdělávání v tomto oboru na 2 roky. Stanoví také obory specializačního vzdělávání, jehož absolvování je předpokladem pro zařazení do vzdělávání v oboru. Jsou to vnitřní lékařství, dětské lékařství, pediatrie, geriatrie, klinická biochemie a všeobecné praktické lékařství.

Náplň specializačního oboru ještě nebyla vydána, nicméně se domnívám, že by měla oproti minulým verzím doznat určitých změn. Zejména ve srovnání s náplní specializační přípravy klinických farmaceutů se jeví dosavadní zaměření povinných kurzů jako nedostatečné. Samozřejmě beru v úvahu fakt, že náš nástavbový obor absolvují lékaři se specializovanou způsobilostí, tedy odborníci s vysokým stupněm znalostí i značnými klinickými zkušenostmi z praxe. Vzhledem k možné různorodosti jejich specializované způsobilosti však považuji za velmi vhodné, aby při zachování rozsahu povinných kurzů Terapeutické monitorování léčiv a Klinická ap-

likace farmakogenetiky obsahovala teoretická část vzdělávacího programu i kurzy zaměřené na klinické hodnocení nových léčiv, nežádoucí účinky léků a lékové interakce a zvláštnosti farmakoterapie u specifických skupin pacientů, především dětí, geriatrických pacientů, těhotných a kojících žen a pacientů léčených různými typy náhrady renálních eliminačních funkcí. Tomu by pak měla být přizpůsobena i náplň atestační zkoušky. Uvedená témata by bylo možné i spojit do jednoho povinného předatestačního kurzu, jako je tomu ve většině jiných oborů.

V praktické části vzdělávacího programu považuji za nutné definovat provedené výkony nikoliv charakteristikou výkazu pro zdravotnickou posudkovnou, ale odbornou náplní výkonu, tedy terapeutické monitorování léčiv, analýzu farmakoterapie se zaměřením na lékové interakce, diagnostiku nežádoucích účinků léku, doporučení farmakoterapie pro pacienta specifické věkové skupiny a podobně.

Tyto změny by měly připravit budoucí klinické farmakology na celou šíři problematiky, kterou se mohou zabývat ve svých zdravotnických zařízeních. Nevyřeší však hlavní problém oboru, kterým je nedostatek mladých lékařů, kteří by se mu chtěli ve svém profesionálním životě věnovat. K tomu bude nutné především to, aby kvalifikovaní odborníci dokazovali svým příkladem, že jde o obor zajímavý, perspektivní, a především potřebný pro kvalitní zdravotní péči i v 21. století.

doc. MUDr. Karel Urbánek, Ph.D.

Ústav farmakologie LF UP a FN Olomouc
Subkatedra klinické farmakologie IPVZ
Praha